

מה אולי? ש"י עגנון בהר הזיתים

בעהרי יום ג' חודש חרדו על פטירתו של ש"י עגנון. אחר כך נמשכו החדשות מז' הזיתים, מן הבורות הרחוקות. אך ש"י עגנון לא היה בין החיים. גורמי התכונות כמו לא ידעו תחילה מה לעשות כמותו של הגדול בספרו ישראל. רק אחר כך בשעות אחרי הצהריים, הבינה אם אש ישראל מי חלק לעולמו.

הסתלקות כזאת נרשמת בדברי הימים כמאורע מתורג המחפז העצר. אנשים שהורגו להבטי לעבר החיות כמו חופתו לנוע בראותם, כי אישם, בבית החולים, בתוככי ישראל, מאחורי גבם, נדם לבו של הסופר הזה, של הגאון הזה, ואז נפל על תארנו אשר חוצב ליד לב המדינה.

בבאר הטעמים שאינם אלא ספרות שנותנים להשיב, כדי להתחכם בדיוקרים בעולם על הפס' לים שאין להם פתרון ועל המעשים שאין להם מנחם.

לפי כרשת לעצמו שרופ אורבך לחזיר שתיים מדרשות חז"ל. על מלמדו תנוקות שאולי הללו ריהפו נגד עיניו של עגנון בשעה שכתב צוואה. היא מביא את הדרשות ומוסיף: את מלאכת המספר עשה שמואל יוסף עגנון מתוך עזות אמת.

אזו נספדים מנופו הנסמן באדמה הרי ירושלים... נשמתו של שמואל יוסף עגנון התך ותאיר מספרו...

* * *

אך מדוע בהר הזיתים? הרי לא ציונה האיש בצוואתו! את מקום הקבורה הזה אורבך מביא קטע מש"י עגנון שכתב כי "וער צומח עצים אין בה אבל לעומת הוא בקברם של צדיקים". אחד מירידי המשפחה שהיה מקורב לעגנון ימים רבים אומר לי, כי עגנון השאיר אחריו דף נייר שלא נודע גורמים ורק בני המשפחה ולקוח ירדנים ראו את אשר נכתב בו.

שרופ אורבך ואותו ירדני נועצו בבני ובבתו ומסכימו כי יקבר בהר הזיתים. וכך היה.

כתום דברי ישראל כתן בשם סופרי ישראל החל טעם ההלווייה את דברו.

* * *

הנשם החל ורוח חוקה החלה נישבת ברחובות ירושלים. ארונו העומס על גבו "קומנדק" צבאי, מכוסה פרחים ותשירה החלה עושה לרובם ברחוב העתנים וברחוב סולטן. עוברת את שער כנס ואת שער הירדוס מספסל לעבר רכס אוגוסטה ויקטוריה, פונה ימינה לעבר טור מלכה והלאה אל הריחוקים לאורך הדרך — משמרות צנחנים ואנשי משטרה חגיגו.

* * *

הוא נקבר בקצה המזרחי של הלכת הקברות, במעלה החר, ליד חומת האבן. רוח עזה ומפסואה טספה את הרכס אך אור השמש החרפות הסתו מכעד לפלצית שנבעו בעינו העופרת ואור זהב האיר את ירושלים שלו.

סביב נלאו המשמרות החמושים והקהל הרב שנהר לשם ותצטרף סביב נשיא המדינה, שרו הממשלה וסופרים עד שהיה לבאות כוחו של עם ישראל כולו.

האורח המוציא? טפה ללון באדמת ירושלים ליד עני קברם של "מלמדי הניגונות" — קברו של אליעזר מאיר ליפשיץ, אחד מידידי הקדושים של עגנון. מי שהיה מנהל בית המדרש הזרני למורים בירושלים, אחד מן הראשונים שגילו אותו עוד בימים חמם, מנרמני ליד קברו של הרב הגאון משה המאירי איסטרובסקי, ורוח עזה ומפסואה טספה את הללוים.

ראיתי את פניו של זלמן שזר העופה בקבורה וידע, כי בפעם הראשונה בדבריו הימים נלצפת על פני החר הזה הלוויה ממלכתית כזאת. חיון חרב מנבולות הזמן הזה ונחשק את הדורות בחיפוק אדיר ומעניק משמעת נוספת לחיו ומתו של הסופר הנפלא חזה שנתן לעמו את מיטב אוצרותיו.

ואחר כך התמודד הקהל ואנשים הבינו את אשר התרחש: עגנון בהר הזיתים.

* * *

לספרת ירד נשם עז על ירושלים, על החרים ועל המגדלים ועל החומות. ארונו היעג באולם בית הטהורה נודע, כי תיערד לו הללויה מפי לכתותו כי יוקבר בהר הזיתים.

תחילה השבתי, כי מקום קבורתו נקבע בהר יעצות שנתרבה בדרי מסלכתי עליו, אחר כך השבתי, כי ציונה את המקום הזה בצוואת שהותו אחריו. אחר כך נודעה לי האמת.

עגנון בהר הזיתים. בבת אחת הואר הכל באור אחר. לא בהר הרצל הסתיאוף, לא בהר המנוחות, לא במנהגיה, בהר הזיתים, הוא חי בנסים אחרים ברוגים של המוסכם בין הדורות.

* * *

הנשם ירד וזרד, בבואי לבית העיריה, ראיתי את ארונו המוצב על כנו את שני הנרות הכולעים, את מסמר הכבוד המורכב מאנשי הרבנות הצבאית, המ מלמדים פתקי תהילים ומאנשי ירושלים המחילי פים זה את זה — סופרים, מורים ומעריצים.

העם עבר ליד הארון; אנשים ששטם חודך לפניהם וחלמדי בתיספר ופשוטי עם וקוראים אלמונים ואור אפור הסתנו מכעד לחלונות המאפיקים והאיר את הדממה המתובחבת נירה נשפה ולחש אושים מתבוננים.

* * *

בשעה שתיים אהייצ נמצא האולם מלא מומנים שנשא אל דש בגדם פיהם בד שחר ובמוקדו מתרת תכלתה — בני המשפחה, מש"י רויס, סופרים ומבקרים, ספרות לפיש את כתביו, מורים, סקודי ממעלה, כתנאים וזלמים. אחר כך הגיעו לשם חברי ענת, שופטים, שרי ממשלת ישראל ובראשם גולדה מאיר, נשיא המדינה ובן גוריון ועוד.

נשמעה תפילת החון הצבאי והמדת, בני של הסופר, אפר, קריש, אחר עלה ובא נשיא המדינה שהפילא לדבר ואמר מה חיל לנו עגנון. חיה זה ש"י, במיפם כוחו, עלול ועני רגיש במעייף עגנון לב כעושה לבית ישראל. בן דורו של עגנון.

ואחריו בא שרופ אורבך, ירוד של הסופר, שנשא את דבריו ואמר בין השאר: — הוא לא כתב צוואה שצוידה לרבים. אם לדויק, כתב נחור וכתב אבל לא סיימה ולא השאיר כל צוואה... כל סיפוריו של שמואל יוסף עגנון, הם צוואת גדולה לדורו ולדורות... נמצא על שולחו עבודתו של ש"י עגנון פתח כתוב בעשרו ובו נאמר: "תקברוני לעודם של מלמדי תנוקות". ממסוד אורבך ואומר: "לא אטול לעצמי רשות לפיש את דבריו שכן זכאי אני את אחרתי".

השון המעשה תחלה בפרושים ואינו משתנה